

פרשת תשא

צִדְקַת מִשְׁפָּחָה לַיְמִינָה – תִּשְׂא

זֶה יִתְּנוּ... בְּמוֹצֵיית הַשֶּׁקֶל... עֲשִׂימֵם גֵּרַה הַשֶּׁקֶל – מֵה זֶה וְעַל מֵה זֶה?

פרשתנו פותחת בציווי "כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַפְּקֻדֵיהֶם וְנִתְּנוּ אִישׁ כַּפָּר נִפְשׁוֹ לְה' בַּפְּקֹד אֹתָם". התורה קובעת שכאשר באים למנות את מספרם של ישראל, כי אז, אין למנותם כ"ראשי בקר" חלילה, אלא באמצעות תרומה של מחצית השקל, שעל כל אחד מהנמנים לתת. וכאן מאריך הכתוב לכאורה, בהגדרת המטבע, שבאמצעותו אמור כל נפקד להיפקד, "זֶה יִתְּנוּ כָּל הַעֶבֶר עַל הַפְּקֻדִים מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֲשִׂימֵם גֵּרַה הַשֶּׁקֶל מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל תְּרוּמָה לְה'". המפרשים שואלים שאלות רבות באשר לנוסח הכתוב, שלכאורה, מציג מידע מיותר ובכך כמו גורע חלילה, בהבנת הדברים. נציג חלק מהשאלות: מה פשר הקביעה "זֶה יִתְּנוּ", שהרי כפי שהורנו חז"ל, הופעתה של המילה "זֶה" בתורה, במסגרת ציווי, מלמדת על כך שהקב"ה הציג את העצם בו מדובר, וכמו הורה עליו באצבע? ואכן, המדרש מבאר כי נתקשה משה בהבנת הדברים, עד שהוציא הקב"ה מטבע של אש מתחת כסא הכבוד ואמר לו "כִּזֶּה יִתְּנוּ", בגודל ובצורה.

ועדיין יש מקום לשאול, שהרי אילו רצה הקב"ה להראות למשה את המטבע כפי שהיא אמורה להינתן בפועל, מדוע הראהו מטבע של אש ולא מטבע של כסף ממש? ועוד תמוה, שהקב"ה מאריך בהבהרת ערכה וסוגה של המטבע, עד כדי הדגשה שמדובר ב"שֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ" דווקא. והקב"ה אינו "מסתפק" בכך, וממשיך לפרט את שווי המטבע, "עֲשִׂימֵם גֵּרַה הַשֶּׁקֶל", אך אז שב הכתוב ומזכיר כי מדובר בעצם ב"מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל" בלבד, ולא ב"שֶׁקֶל שלם". ואם כן שואל הרבי מליובאוויטש, מדוע "מסבך" אותנו הכתוב לכאורה, וכמו מחייב אותנו לעשות פעולה חשבונאית, לחלק את עשרים הגרה לשתיים, כדי לגלות שמדובר בעצם במטבע ששוויו עשרה גרה בלבד? ושאלה נוספת שיש לה מקום היא בעניין ה"מחצית", שעניינה חלוקה לשתיים, היפך השלמות, וזאת בניגוד גמור לכלל הנקוט בעניינים שבקדושה, בהם משתדלים אנו להקפיד על שלמות דווקא? דוגמא מובהקת לכך ניתן לראות במלאכת הקרבנות. התורה דורשת שהקרבנות יהיו "תמימים", דהיינו שלמים ובריאם, ללא כל מום או חסרון. דרישה זו נכונה גם לגבי הכהן עצמו, העוסק במלאכת הקודש, שאף הוא חייב להיות שלם ובריא, ולא נכה או בעל מום חלילה, וכן לגבי כלי השרת. מהו איפוא עניינה של נתינת המחצית דוקא, ומה הצורך בהצגת "זֶה יִתְּנוּ"?

ננסה לרדת לשורשיהן של המילים 'זֶה' ו-'שֶׁקֶל', ובכך לפתוח צוהר להארת הדברים האצורים בהן. המילה 'זֶה' משמשת במקורה לצורך הוראה (מלשון להראות ולהציג) של משהו שאנו מכירים אותו, ו/או יודעים את טיבו. השורש ז.ה.ה - מלשון זיהוי, שהשימוש בו חדש יחסית, בנוי על המילה 'זֶה'. מעניין שמילה זו בנויה מצירוף האותיות ז' ו'אין

ו-ה'א דווקא. האות ז'אין כשמה (כלי ז'אין), ובצורתה הדומה לחרב, מסמלת בין השאר את הנשק החד והחותך.

היא נראית גם כחרב הנוצה בקרקע, ובכך היא מסמלת גם גבול או קו שאסור לעבור אותו. האות ז'א לעומתה, שהגייתה כרוכה בהוצאה מרובה של אויר (רוח), מייצגת בין השאר נטייה וחיבור לרוחניות שאינה מוגבלת, כמו הרוח המצויה בתנועה.

כאשר אנו מורים באצבע על משהו/משהו ומתייחסים אליו במילת היחס 'זֶה', אנו מביאים לידי ביטוי את תחושת הזיהוי החד מצידנו, זיהוי יציב שאינו מוטל בספק (האות ז'), וכן את ידיעתנו/הכרתנו את מהותו וטבעו (ה' הידיעה). שני הפכים אלה, כמו רמוזים במטבע של אש, שהראה הקב"ה למשה. מטבע מטיבה היא דוממת, קרה, בעלת ערך קצוב (משמשת כאמצעי לתשלום) ומייצגת את המסגרת המחייבת של כל יהודי (קבלת עול המצוות). האש לעומתה, איננה עומדת במקום, אלא מתנועעת וכמו נוטה להתפשט ובמיוחד לעלות. הלהבה מייצגת את ההתלהבות שבעשייה. "מטבע של אש", היא הצירוף של שתיהן, שכמו בא לרמוז לנו שיש לבצע את הנתינה בהתלהבות, ולהתלהב בעשייה עד כדי נתינה.

אחד מהכלים שבאמצעותם ניתן לעמוד על שורשה/מהותה של מילה כלשהי בלשון הקודש, הוא חיפוש אחר המופע הראשון שלה בתורה. אם נחפש אחר המילה 'זֶה', נגלה אותה לראשונה בפרשת בראשית, בפסוק "זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת אֲדָם בְּיוֹם בְּרָא אֱלֹקִים אֲדָם בְּדָמוֹת אֱלֹקִים עָשָׂה אֹתוֹ". אם נעבור לפסוק הבא, אנו עשויים לקבל עוד קצה חוטי, "זֶכֶר וּנְקֻבָּה בְּרָאָם וַיִּבְרָךְ אֹתָם וַיִּקְרָא אֶת שְׁמֵם אֲדָם". ואכן, האות ז' כמו מייצגת את הזכר מקצה אחד, המסמל את הצד המשפיע/הנותן. רמז נוסף לכך, ניתן למצוא בעובדה שהמופע הראשון של האות ז' בתורה, הוא בפסוק "וַיֵּאמֶר אֱלֹקִים תִּבְרָא אֶת הָאָרֶץ דִּשָּׂא עֶשֶׂב מִזֵּרֶע זֶרַע". האות ה' לעומתה, מייצגת את הצד ההפוך, את הנקבה. ואכן שמות ושמות עצם החתומים באות ה' (בשמאל המילה) מייצגים בדרך כלל נקבה, וגם ככלל, הטיות שונות בעבר, בגוף שלישי, יחיד, נקבה, חתומות באות ה' (לדוגמא: מלך – מלכה, לו – לה, בו – בה, אכל – אכלה וכיו"ב).

המילה 'אָדָם' אינה בגדר זכר, ואף לא ניתן להטותה בנקבה (גם לא ברבים), מכיוון שהיא מייצגת את הצירוף של שניהם, "זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאִם". האותיות ז' ו-ה' ממוקמות באלפבית משני צידיה של האות ו' הסמויה, ש כמו משמשת כ-ו' החיבור ביניהן (הממוצע של ז' ו-ה' הוא ו'). ולמרות השוני שבין האותיות ז' ו-ה', וכנראה דווקא בגללו, הן מתאימות יותר לחיבור מאשר פעמיים האות ו' למשל. כי כדי שתהיה התקשרות אמיתית, צריך שתהיה בה חיות הבאה לידי ביטוי בהפריה הדדית, בתנועה או בזרימה. ולשם כך דרושים הפרשים והבדלים, כמו סיבה ומסובב, משפיע ומקבל, מניע ומונע, תקע ושקע.

מכאן, ניתן אולי לומר שהמילה יָה' מסמלת חיבור של זָכָר וּנְקֵבָה הקיים בכל, כאשר הזכר מייצג את המשפיע והנקבה את המקבל. וכדי להוציא אותנו מקיבעון מחשבתי, כאילו יש צד שהוא משפיע בלבד וכנגדו צד שהוא רק מקבל, משתמשת התורה בלשון "וְנָתַנוּ אִישׁ כְּפָר נֶפְשׁוֹ...". המיוחד במילה 'וְנָתַנוּ', הוא היותה סימטרית, כלומר שקריאתה מימין לשמאל או משמאל לימין, נותנת את אותה תוצאה. מאפיין זה נכון גם לגבי שורש הפעולה נ.ת.נ. סימטריה זו כמו באה לרמוז לנו שנתניה אמיתית, יש בה בסופו של דבר גם קבלה סמויה, והנותן כמו הופך להיות מקבל, אף אם אינו מודע לכך. על דרך הדרש, ניתן לומר שהקב"ה מפצה את הנותן ומעניק לו יותר משנתן, כדי שיוכל להמשיך ולעשות את רצון ה', להמשיך ולתת. על דרך פנימיות ניתן לבאר זאת בדוגמה פשוטה ביותר. כל אדם מעדיף להיות בצד הנותן, מאשר להיות בצד המקבל. וככל שהאדם מתקדם יותר מבחינה רוחנית, כך הוא מגלה והולך את התענוג הגדול שבנתניה, לעומת זה שבקבלה. אך כדי שאדם יהפוך ל"נותן", צריך שמישהו אחר יהפוך ל"מקבל". מזווית ראייה זו ניתן לומר, שהמקבל כמו עושה טובה לנותן, בנכונותו לקבל ממנו, כי בכך הוא מאפשר לו את העונג שבנתניה.

לאחר הקדמה זו, ייקל עלינו להבין את תשובתו של הרבי מליובאוויטש, המביא שני ביאורים, המשלימים זה את זה, לגבי הנתניה של מחצית השקל דווקא. האחד, שזה בא להדגיש את אחדותם של ישראל, שכל אחד מ ישראל צריך לדעת ולהרגיש שאינו לבד, ושהשלמות שלו ומיצוי כל האוצרות שבו, תלויים בהתחברותו אל היהודי השני. שרק ע"י הצירוף של שתי המחציות, מתקבל "שֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ", השקל השלם. הביאור השני בא להדגיש את אחדותו של כל יהודי בפרט, ושל עם ישראל בכלל עם הקב"ה, כלומר שעם ישראל הוא בגדר "מחצית", והקב"ה כביכול, אף הוא "מחצית", כמו שכתוב בזוהר הקדוש, ש"ישראל וקודשא בריך הוא כולא חד". כלומר שרק החיבור של עם ישראל עם הקב"ה הינו בגדר מציאות אחת שלימה. ולכן טורחת התורה להבהיר לנו, שהשלמות אינה כפי שעינינו רואות, ומגלה לנו את ערך השקל השלם דווקא, "עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל". עם זאת, עלינו לפעול עם כל עשרת כוחות הנפש שלנו, עשרה גרה, שהם מחצית השקל, כדי להביא לידי ביטוי את הכוחות הרוחניים הסמויים, המשלימים את תרומתנו לִשְׁקֵל הַקֹּדֶשׁ השלם.

ומה עניינו של השקל? מילה זו באה משורש ש.ק.ל, מלשון שקילה, ש כמו באה לגלות את כובדו (ושוויו) של עצם כלשהו. פעולת השקילה נעשית באמצעות המאזניים ואנו יכולים לדעת את המשקל הנכון, רק כאשר המאזניים מתאזנים, כאשר יש שיווי-משקל בין שתי הכפות. זאת אומרת, שכל מה שמצוי על גבי כף אחת, אינו אלא מחצית המשקל של תוכן של שתי הכפות. אם הצבנו חפץ כלשהו על גבי כף אחת בלבד ("מחצית השקל"), תרד אותה כף כלפי מטה, ולא ניתן יהיה לגלות את ערכו (השפעתו) של אותו חפץ. הצבת משקל דומה בכף השנייה ("מחצית השקל" השנייה), כמו תקל על החפץ הראשון ותאפשר לו לעלות, להינשא ולהתגלות.

ועל דרך המשל ניתן לומר שהקב"ה מצוי כביכול בכף הראשונה, אך אנו לא זוכים לגלותו, כי כדי להמליך אותו על כל העולם, שזהו תפקידו של עם ישראל, עלינו לקיים את הנחיותיו בנדון. הקב"ה כמו מגלה לנו "כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", אם אתה רוצה לנשא ולרומם את הקב"ה, שהוא בגדר "רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", כי אז עליך לתת בכף השנייה את מחצית השקל, "לִפְקֻדֵיהֶם". דהיינו עליך לחבר ולסכם את כל עם ישראל, שכל אחד מהם יאיר באורה הייחודי של נשמתו. ועם כל הפקודים, שהם מעין צירוף של כל האיברים, ניתן לשאת את הראש המקושר לכולם (הקב"ה). עם פקודים אלה ניתן לבנות את משכן הקבע של הקב"ה בתוך עם ישראל, ולזכות לקיום מחדש של "וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכְכֶם".

דבר חסידות

מדברי אדמו"ר הרש"ב : דרך האמת היא דרך המיצוע (הליכה בקו האמצעי).

נטייה לימין - היא כאשר האדם נוטה להחמיר עם עצמו ומחפש למצוא בעצמו חסרונות או עבירות שאינם כפי שהם באמת. נטייה לשמאל - היא כאשר אדם מחפש להקל על עצמו, לחפות על חסרונותיו או להקל בענייני עבודת ה', בגלל אהבת עצמו.

שתי הדרכים ה"מוטות", אינן דרכים אמיתיות. (מעובד מתוך "היום יום" - בשם אדמו"ר הרי"צ)

שבת שלום ומבורך

ח / ח / ח

אם ברצונך לקבל את הגיליון במייל או במסרון, פנה אל hhananv@gmail.com או לטלפון 052-569-9691.